

Naiset maahanmuuttajina, mitä uhkia he kohtaavat?

Sanna Knuutinen-Suotula

Sosionomi, YAMK

2024

Laurea

Sisällys

Johdanto.....	3
Maahanmuutto Suomessa.....	4
Naiset maahanmuuttajina.....	5
Maahanmuuttajanaisten kohtaamia riskejä.....	5
Lopuksi.....	6
Lähteet.....	7

Johdanto

Maahanmuuttajanaiset ovat usein haavoittavassa asemassa. Naisia käytetään usein hyväksi ja monin tavoin hyväksi ja yksi suurimmista riskeistä onkin joutua ihmiskaupan uhriksi. Ihmiskauppaan tai muuhun liittyvä hyväksikäyttö voi alkaa jo lähtömaassa ja tapauksesta riippuen jatkua eri läpikulkumaiden kautta kohdemaahan ja edelleen siellä. Ihmiskaupan lisäksi naiset ovat usein alttiimpia esimerkiksi seksuaali- ja muulle väkivallalle ja hyväksikäytölle. Suomeen kohdistuva maahanmuutto tapahtuu usein sellaisista maista, joissa naisen asema on mieheen verrattuna huono ja maista, joissa esimerkiksi kunniaväkivallan käsite on olemassa. Naiset voivat kohdata myös taloudellista ja työhön liittyvää hyväksikäyttöä sekä rasismia. Naiset myös joutuvat sukupuolielinten silpomisen uhriksi usein lähtömaassa, mutta silpomista tapahtuu myös kohdemaissa, kuten Suomessa.

Maahanmuuttajanaisten kohdalla tulisi kiinnittää erityistä huomiota niin heidän fyysiseen, psyykkiseen kuin taloudelliseenkin turvallisuuteen jo lähtömaissa, mutta useinkaan se ei ole mahdollista. Kohdemaassa, kuten esimerkiksi Suomessa heidän auttamisekseen voidaan kuitenkin tehdä paljon ja tulisikin, jotta heidän integroitumistaan yhteiskuntaan voidaan edistää heitä voimaannuttavalla tavalla. Naisilla on edellä mainituista syistä usein hyvinkin traumaattisia kokemuksia, ja he saattavatkin kärsiä esimerkiksi posttraumaattisesta stressireaktiosta tai psyykkisistä sairauksista. Heidän tunnistamisensa, auttaminen ja kuntouttaminen edellyttää traumaperäistä ja moniammatillista työtettä sekä sujuvaa viranomaisyhteistyötä

Maahanmuutto Suomessa

Suomalainen maahanmuuton historia on monivaiheinen, kuten muissakin Euroopan maissa, mutta Suomen maantieteellinen sijainti ja sen poliittiset vaiheet ovat luonnollisesti määrittäneet sitä etenkin Ruotsin vallan aikaan aina 1100-luvun puolivälistä 1800-lukuun ja jonka jälkeen Suomi liitettiin osaksi Venäjän keisarikuntaa. Muiden maiden vallan alla olemisen takia Suomeen kohdistuva muuttoliike koostui pääasiassa Ruotsin ja Venäjän kansalaisista sekä joidenkin muiden lähimpien Euroopan maiden kansalaisista. Liike oli verrattain vähäistä, mutta jo tuolloin iso osa Suomeen muuttaneista oli niin sanotusti työperäistä kauppiaiden ja käsityöläisten myötä.

Kuten myös tänä päivänä, konfliktit kuten sodat ovat vaikuttaneet maahanmuuttoon, niin myös Suomessa. Suomeen myös maahanmuuton kannalta ovat vaikuttaneet sen käymät sodat esimerkiksi Venäjää vastaan kuin myös maailman sodat. Suomi oli itsenäistymisensä alkutaipaleella ennen 1920-lukua ja tuolloin Suomeen suuntautuva maahanmuutto oli käytännössä olematonta. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikaan Suomi vastaanotti pakolaisia muiden liittolaismaiden tavoin. Sotien jälkeisenä aikana Suomeen kohdistuva maahanmuutto kasvoi pikkuhiljaa ja 80–90-luvulla Suomeen tuli maahanmuuttajia lähi- ja naapurimaiden lisäksi myös esimerkiksi Aasiasta ja Etelä-Amerikasta ja Suomi alkoi pikkuhiljaa muuttua monikulttuurisemmaksi. 2000-luvulle tultaessa ihmisten liikkuvuus kasvoi ja helpottui ja etenkin työperäisen maahanmuuton määrä lisääntyi. Myös erinäiset konfliktit ja maailmanpoliittiset liikehdinnät ovat näkyneet myös meillä Suomessa. Vuonna 2015 suuren pakolaiskriisin myötä myös Suomeen saapui suuri määrä turvapaikanhakijoita lähinnä Afganistanista, Syyriasta ja Irakista.

Vuoden 2015 tapahtumat vaikuttivat merkittävästi Suomen maahanmuuttopolitiikkaan. Suomessa ei tuolloin ollut juurikaan vastaanottokeskusjärjestelmää ja keskuksia jouduttiinkin perustamaan paljon lisää ja nopeasti, lisäksi turvapaikkahakemusprosessin käsittelyä jouduttiin nopeuttamaan niiden suuren määrän vuoksi. Tämä johti jossain määrin päätösten laadun heikkenemiseen, mikä taas johti osin prosessien tarkasteluun ja niiden muuttamiseen. Myös integroimisen kehittämiseen oli panostettava ja esimerkiksi kolmannen sektorin toimijat olivat suuri tekijä turvapaikanhakijoiden kotouttamisessa auttamisessa. 2010-luvun puolivälin pakolaiskriisi muutti myös poliittisen keskustelun luonnetta ja maahanmuuttopolitiikka on tänä päivänäkin keskeisimpiä teemoja ja etenkin viimeaikaiset tapahtumat Suomen ja Venäjän välisellä rajalla ja Venäjän hybridivaikuttamisen keinona aloittama välineellistetty maahantulo on kiristänyt poliittisen keskustelun ilmapiiiriä, ja maahanmuuttokriittisyys on nostanut päätään entisestään.

Maahanmuutto Suomeen oli viime vuonna ennätyskallista korkealla, liki 72 000 ihmistä muutti Suomeen vuonna 2023. Tilastohistoriallisesti luku on suurin tähän saakka. (Tilastokeskus, 2024). Jo pitkään Suomeen kohdistuva maahanmuutto on muodostunut pääasiassa työ- tai opiskeluperusteisesti Suomeen muuttavista sekä heidän perheenjäsenistään. Viime vuonna eniten työperusteisia hakemuksia tekivät Filippiinien, Venäjän ja Intian kansalaiset (Maahanmuuttovirasto, 2024). Työperäisellä maahanmuutolla onkin merkittävä vaikutus Suomen työmarkkinoihin (Kangasharju, Kauhanen, Kalmbach & Valkonen 2023, 4).

Pitkittyneet konfliktit ja lähtö- ja kauttakulkumaiden laajat poliittistaloudelliset ongelmat ovat useimmiten syynä Eurooppaan suuntautuvalle muuttoliikepaineelle (Asylum Report, 2023). Euroopassa turvapaikanhakijoiden määrä on jatkuvasti kasvanut, mutta se ei ole vielä heijastunut Suomeen. Hakemusten jättämisen määrän kasvua hillitsevät Suomen maantieteellinen sijainti sekä yleisesti Euroopan tehokas ulko- ja sisärajovalvonta. Vuonna 2022 hakemusmäärät kasvoivat Venäjän Ukrainaan aloittaman hyökkäyssodan seurauksena, kun Ukrainan kansalaiset hakivat turvapaikkaa Suomesta, mutta myös Venäjän julistaman osittaisen liikekannallepanon vuoksi hakemuksia jättivät myös Venäjän

kansalaiset. (Maahanmuuttovirasto, 2024.) Maahanmuuttoviraston 15.5.2024 päivitetyn tilaston mukaan Suomeen viimeisen 12 kuukauden aikana tulleista on reilu 41 % ollut naisia (2024).

Naiset maahanmuuttajina

Suurin osa maahanmuuttajista on yleensä miehiä, mutta liki puolet kuitenkin naisia. Usein perheen ollessa kyseessä mies tai miehet lähtevät kohdemaahan ensin luomaan perustaa elämälle uudessa maassa ja naiset ja lapset seuraavat perässä. Toisinaan myös koko perhe saapuu kerralla kohdemaahan, mutta harvemmin nainen olisi perheestä se, joka muuttaa ensin, tämä koskee etenkin Lähi-Idästä tulevia maahanmuuttajia. Muista Euroopan maista muuttaa enemmän naisia yksin sekä pariskuntia ja perheitä. Naisten kohdalla työperäinen maahanmuutto ei ole yleisin syy Suomeen tulolle, vaan he tulevat yleensä perhesyistä ja Suomeen saapuukin maahanmuuttajanaisia esimerkiksi perheenyhdistämisen seurauksena ja pakolaisina sekä turvapaikanhakijoina.

Usein maahanmuuttajanaiset haluavat työllistyä ja ovat motivoituneita kotoutumaan ja integroitumaan ja parantamaan omia ja perheensä elinoloja. Naiset kuitenkin saattavat kohdata erityisiä haasteita juurikin työllistymisessä joka voi johtua integroitumisen vaikeuksista ja kielellisistä vaikeuksista sekä työmarkkinoiden sukupuolittuneisuudesta ja yleisestikin naisia ainakin jossain määrin syrjivästä asenteesta, lisäksi naisten tulotaso on lähtökohtaisesti alhaisempi, jopa kanta-väestöön kuuluvilla naisilla, puhumattakaan maahanmuuttajataustaisista naisista. Vuonna 2019 Eduskunta hyväksyi tarkastusvaliokunnan kotouttamisen toimivuutta koskevaan mietintöön perustuvan kannanoton kotouttamista koskevan kannanoton, jossa edellytettiin, että hallitus laatii toimenpideohjelman kotouttamistoimien uudistamistarpeista ja toteutettavista uudistuksista ja yksi näistä oli toimenpiteet maahanmuuttajanaisten työllistämisen edistämiseksi ja että maahanmuuttajataustaiset naiset tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi (Valtioneuvosto, 2021, 11).

Tietyissä kulttuureissa naisen paikka on kotona ja tämä saattaa usein johtaa sosiaaliseen eristäytymiseen ja vaikeuttaa yhteiskuntaan integroitumista ja kantaväestön kanssa verkostoitumista, mikäli sosiaaliset suhteet rajoittuvat vain omaan perheeseen, sukulaisiin tai muihin samaa kansalaisuutta oleviin. Toisaalta myös maahanmuuttajanaisten kokemukset kantaväestön suhtautumisesta heihin voivat myös joko toimia työntävänä tai vetävänä tekijänä, myös poliittisella ilmapiirillä on vaikutusta.

Naiset kohtaavat maahanmuuttajina paljon haasteita ja riskejä, mutta nais erityisellä ja kotoutumista tukevalla työllä he voivat hyödyntää omaa potentiaaliaan ennen kaikkea oman itsensä hyväksi mikä tukee myös heidän emansipaatiotaan.

Maahanmuuttajanaisten kohtaamia riskejä

Maahanmuuttajataustaiset naiset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja kohtaavatkin vakavia uhkia ja riskejä niin lähtömaassa, läpikulku- kuin kohdemaassakin. Naiset ovat alttiimpia joutumaan esimerkiksi ihmiskaupan, pakkoprostituution, pakkoavioliittojen ja muunlaisen hyväksikäytön uhreiksi. Lisäksi sukupuolittunut väkivalta ja sukupuolielinten silpominen ovat uhkia, joita naiset usein kohtaavat. Naiset ovat usein kokeneet traumaattisia asioita ja ovat suuren stressin alla, esimerkiksi pitkien matkojen aikana, mikä voi johtaa vakaviin mielenterveys- ja muihin terveysongelmiin. Maahanmuuttajataustaiset naiset ovat vaarassa joutua työperäisen riiston ja hyväksikäytön tai ihmiskaupan uhriksi, etenkin jos he ovat taloudellisesti riippuvaisia muista tai jos heillä ei ole oleskelulupaa. Ihmiskaupparikosten vaikutukset ovat erittäin vakavia niin yksittäisen uhrin näkökulmasta,

mutta myös yhteiskunnallisesti. Rikoksen uhri joutuu aina hyväksikäytetyksi ja se usein vammauttaa ihmistä niin fyysisesti kuin henkisesti. Uhri ei välttämättä aina edes ymmärrä olevansa rikoksen kohteena ja näin ollen teot voivat kestää jopa useita vuosia. Uhrien auttaminen tilanteesta pois on yksi haaste, mutta myös uhrien kuntouttaminen ja henkisten ja fyysisten vammojen hoito voi olla hankalaa ja se vie usein paljon aikaa ja resursseja. Aina uhreille ei ole tarjota heidän tarvitsemaansa apua.

Erinäiset seksuaalisen ja muun fyysisen väkivallan muodot ovat myös yksi yleisimmistä uhista, joita maahanmuuttajataustaiset naiset kohtaavat. Valtaosa konflikti- ja kriisialueilla elävistä naisista joutuu kokemaan väkivaltaa ja konfliktialueilla elävistä naisista jopa 70 prosenttia joutuu väkivallan uhriksi. Joka kolmas nainen on kokenut kriisien ulkopuolella sukupuolittunutta väkivaltaa ja moni Suomeen tullut turvapaikanhakija on myös kokenut kotimaassaan, matkalla Suomeen tai Suomessa ollessaan sukupuolittunutta väkivaltaa. Myös miehet voivat kokea sukupuolittunutta, eli väkivaltaa, jonka merkitykset, muodot ja käytännöt ovat liitoksissa väkivallan osapuolten sukupuoleen, mutta huomattavan paljon useammin sen uhriksi joutuu nainen (Suomen YK-liitto, 2023). Naiset myös joutuvat kunniaväkivallan ja jopa sen varjolla tehtyjen henkirikosten uhriksi myös huomattavan paljon useammin kuin miehet. Naisiin kohdistuu myös usein painetta heidän omista yhteisöistään, kun konservatiiviset ja uskonnolliset normit törmäävät länsimaalaisten usein liberaalimpien arvojen kanssa ja tämä voi johtaa perheensisäisiin väkivaltaisinkin konflikteihin. Sukupuolielinten silpomisen uhriksi joutuneista naisia tulee etenkin Afrikan maista, kuten Somaliasta, Sierra Leonesta, Djiboutista ja Eritreasta, mutta uhreja tulee myös jonkun verran esimerkiksi Kurdialueilta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2024). Klemetti ja Koukkula (2021, 37.) toteavat, että käytännön ehkäisytyössä ja tutkimuskissa on löydetty tiettyjä merkkejä, jotka voivat ennakoida tytön kohonnutta riskiä joutua silpomisen uhriksi. Selkeimmin huomattava merkki on tytön vanhempien ja suvun kotoisin oleminen alueelta, jossa tyttöjen silpominen on yleistä ja tytön äiti tai sisar/sisaria on silvottu. Mikäli maahanmuuttajataustaisella perheellä on sopeutumisvaikeuksia suomalaiseen kulttuuriin tai jos perhe pyrkii eristäytymään omasta kulttuuriyhteisöstään, voi tytön riski tulla silvotuksi olla kohonnut. Silpominen on aina ihmisoikeuksia loukkaava teko ja Suomi on sitoutunut kasinvälisiin sopimuksiin, joiden tarkoituksena on ehkäistä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa myös tältä osin (THL, 2024).

Maahanmuuttajanaisten erityinen asema ja haavoittuvuus edellyttää heille kohdennettua suojelua ja nais erityiset tarpeet ja haasteet huomioivia toimenpiteitä ja kaiken tämän keskiössä on jokaisen ihmisen oikeus tulla kohdelluksi tasa-arvoisesti ja elää turvassa ja voida hyvin.

Lopuksi

Yksi YK:n kestävä kehityksen 17: sta tavoitteesta vuodelle 2023 on sukupuolitaso-arvon saavuttaminen ja naisten ja tyttöjen voimaannuttaminen. Tästä tavoitteesta ollaan jäljessä, eikä sitä tulla saavuttamaan vuoteen 2023 mennessä. (YK, 2024.) Naiset ovat usein haavoittuvammassa asemassa ja etenkin maahanmuuttajanaisten kohdalla riskit joutua moninaisen hyväksikäytön kohteeksi ovat valitettavan suuria. Naiset joutuvat usein vakavienkin rikosten uhriksi eivätkä välttämättä aina edes ymmärrä olevansa rikosten uhreja, vaan he saattavat jopa pitää kokemaansa kohtelua normaalina. Naiset ja tytöt ovat erittäin alttiita seksuaaliselle väkivallalle ja esimerkiksi ihmiskauppa ja pakkoprostituutio ovat yleisiä rikoksia, joiden uhriksi he joutuvat. Kohdemaahan saapuminen ei automaattisesti tuo helpotusta heidän tilanteeseensa vaan hyväksikäyttö ja riisto voi jatkua myös esimerkiksi Suomessa. Työperäinen hyväksikäyttö taas voi alkaa käytännössä alkaa vasta kohdemaasta ja naisia saatetaan huijata valheellisin lupauksin lähtemään vieraaseen maahan töihin ja karu totuus paljastuu vasta kohdemaassa ja silloin on usein valitettavasti liian myöhistä. Työperäisen hyväksikäytön uhreja on usein vaikea tunnistaa ja koska he monesti työskentelevät matalapalkka-aloilla, joissa valvonta ei tavoita kaikkia vääryyksiä ja

näin olen rikoksia jää viranomaisten tutkan alle. Kielitaidon puute lisää myös hyväksikäytön riksiä, kun naisella ei ole mahdollisuutta hoitaa omia asioitaan tai hakea apua vaan he ovat usein niin sanotusti hyväksikäyttäjien valvonnan alla.

Maahanmuuttajataustaisten naisten auttaminen, tukeminen ja kotouttamisen edistäminen sekä voimaannuttaminen heidän erityisyytensä ja tarpeensa huomioiden toteutettua ja siihen vaaditaan laajaa viranomaisyhteistyötä kuin myös muun julkisen sektorin sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa totutettua moniammatillista työtä ja Suomen ollessa sukupuolisen tasa-arvon edelläkävijöitä, meidän on mahdollista tehdä oma osamme, ja enemmän. Naisten aseman parantamisen ja tasa-arvon edistämisen tulisi olla maailmanlaajuisesti yhteinen tavoite. Monissa maissa naisen asema lähestyy tasa-arvoa miesten kanssa, mutta monissa maissa mennään tasa-arvokehityksessä jopa taaksepäin ja maailman epävakaa poliittinen tilanne, sodat ja konfliktit asettavat tytöt ja naiset erityisen uhan alle. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn ja tasa-arvon edistämisen eteen tehtävän työn tulee kuitenkin jatkua haasteista huolimatta ja ehkäpä juuri maailmassa vallitsevan levottomuuden vuoksi siihen tulee panostaa entistä enemmän. Nelson Mandela on sanoi Nobel-palkintopuheessaan vuonna 1993 seuraavasti: "Thus shall we live, because we will have created a society which recognises that all people are born equal, with each entitled in equal measure to life, liberty, prosperity, human rights and good governance."

Tasa- ja ihmisarvo kuuluu kaikille.

Lähteet

Asylum Report 2023. Annual Report on the Situation of Asylum in the European Union. Executive summary. Viitattu 27.5.2024. https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2023-06/2023_Asylum_Report_Executive_Summary_EN_0.pdf

Kangasharju, A., Kauhanen, A., Kalmbach, A. & Valkonen, T. 2023. "Työllisten maahanmuuttajien määrä on kasvanut Suomessa". ETLA Raportti No 136. Viitattu 29.5.2024. <https://www.etla.fi/julkaisut/raportit/tyollisten-maahanmuuttajien-maara-on-kasvanutsuomessa/>

Klemetti, R. & Koukkula, M. 2021. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelma. Viitattu 23.5.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162904/STM_2021_16_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Maahanmuuttovirasto. 2024. Maahanmuuton tilannekatsaus 1-2/24. Viitattu 27.5.2024. <https://migri.fi/maahanmuuton-tilannekuva-suomessa> Maahanmuuttovirasto. 2024. Tilastot. Viitattu 29.5.2024. <https://tilastot.migri.fi/#decisions?start=640>

Rubio Grundell, L. 2018. The dynamics of securitisation and de-securitisation in the European Union's anti-trafficking policies: the case of trafficking in women for sexual exploitation. Viitattu 24.5.2024. <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen eli ympärileikkaus. Viitattu 27.5.2024. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinenmoninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajien-seksuaalijalisaantymisterveys/tyttojen-ja-naisten-sukuelinten-silpomisen-estaminen/tyttojen-ja-naistensukuelinten-silpominen-eli-ymparileikkaus>

United Nations. 2024. Department of Economic and Social Affairs, sustainable Development. The 17 goals. Viitattu 27.5.2024. <https://sdgs.un.org/goals>